

Foto: František Vičík, MAFRA

Josef Formánek

POVOLÁNÍ: spisovatel, cestovatel
DATUM NAROZENÍ: 16. června 1969
MÍSTO NAROZENÍ: Ústí nad Labem

Zakladatel geografického magazínu Koktejl, kterému 13 let šéfoval, procestoval 30 zemí, třikrát se vrátil na indonéský ostrov Siberut v Indickém oceánu blízko Sumatry, o němž píše. Mistní obyvatelé mu začali říkat Prsatý muž. Kritizoval činnost křesťanských misíí v necivilizovaném pralese, mluvil o tom s papežským nunciem. Po úderu tsunami v Indonésii uspořádal aukci uměleckých předmětů, na humanitární pomoc získal přes šest set tisíc korun. Je rozvedený, z prvního manželství má dceru Karolínu, z druhého dceru Ninu.

samých. Máme strach být sami se sebou. I já se asi neuměl přijmout takový, jaký skutečně jsem, hledal jsem závoje, přes které se budu na svět dívat, možná jsem potřeboval, aby mě někdo hladil, uklidnil. A to alkohol umí. Taky umí odsunout problémy a otupit jejich naléhavost. Spousta alkoholiků pak neřeší v léčebně jen svoje pití, ale i úplně konkrétní průšvihy, které nebyli schop-

ni kvůli pití řešit včas. Dohánějí je složenky, alimenty. Ale můžou to být i maličkosti. Kamarád nechal zaparkované auto na drahém parkovišti a nebyl schopný ho předtím, než nastoupil do léčebny, přeparkovat. Za ty týdny, co byl na léčení, měl platit desetitisíce.

Nejhorší příběh, který jste v léčebně vyslechl?

Nejsmutnější byl pro mě asi osud velitele deváté hvězdné flotily. Říkámu mu v knize Milan P. Věřil, že ho kdysi na Zemi zapomněli. V minulosti prý byl archandělem Gabrielem. Jeho flotila si vybrala k přistání střední Čechy, ale protože se u lodí hned objevili Američani i Rusové, musela flotila okamžitě odletět a Milana tam zapomněla. Měl táhlý smutek v očích. Nebyl jen alkoholik a nebyl jen ve vlastním nesmyslném světě. Byl zdrcený tím, že od něj odešla žena. Malej kluk, kterému spadly hračky do kanálu a nikdo už je pro něj nezachrání. Jenomže když jsem ho poslouchal, říkal jsem si: A co když je jeho vnitřní svět ten správný, ten jediný pravý? Nedávno jsem ho viděl. Byl na mé autogramiádě. A měl v očích pořád ten hrozný smutek.

Co se v člověku stane, že uvěří takovému bludu?

Při pití odumírají mozkové buňky. Člověka může čekat alkoholová demence. Je pravda, že ke konci své alkoholické kariéry jsem i já zjišťoval, že fatálně zapomínám, ztrácím slova. Primář mi pak říkal, že je to normální a že to může být mnohem horší. V léčebně byl na jiném oddělení chlapík, který na všechno pořád jen odpovídal „pondělí“. Býval vzdělaný člověk, vysokoškolák. Teď chodí shrbený dokolečka v pokoji a říká pořád jen „pondělí“. Součástí terapie je i návštěva delírek.

Co to je?

Když přivezou někoho nového s deliriem tremens. Abychom viděli, co nás může potkat a jak to opravdu vypadá. Každému se při pohledu na ně odvíjí v hlavě jen otázka: Takhle taky skončím, jestli to nedám? Budu taky takhle bojovat s pouty? S tmavými myšlenkami? Jeden z hrdinů mé knihy mi popisoval, jak se v deliriu cítil. Musí to být šílené, jedna velká noční můra. To vás vystraší.

Jaký řád má léčebna?

Nesmíte ven. Musíte jít na oběd, když je čas na oběd. Jít spát, když je večerka. Za nedodržení dostáváte trestné body a ty si musíte odpracovat. Třeba umýváním oken. Je to pionýrský tábor kombinovaný s vězením. Zpočátku jsem se snažil diskutovat. Nikam to nevedlo. Sestry si vedly svoji. „Vaše připomínka je hezká, ale běží vám čas, jděte si dodělat rajony.“ Dneska jsem za to rád. Protože řád je pro alkoholika strašně důležitý. Na jednu stranu je

to ale i pohodlné, poddat se řádu, čekat ve frontě na jídlo.

Na druhou stranu máte čas nad sebou přemýšlet.

Polovinu času v léčebně přemýšleli o tom, kam jste to proboha dotáhli. Lidi, kteří jsou v léčebně dlouho, se skoro mění v buddhisty, jsou smířnější.

Smíření jste jel hledat už na Siberut. Jak je možné, že to, co jste nenašel na odlehlém ostrově, jste našel mezi troskami v léčebně?

Protože i na odlehlém místě najdeme jenom to, co si tam sami přivezeme. A já jsem si roky s sebou nejspíš vozil neklid. Teď je ze mě kámen v řece. Kolem mě to teče, ale já nemusím nutně téct taky.

Takže vás léčebna změnila?

Mám mnohem méně energie, to je ta daň. Najednou mě to nikam nepohání, nemám potřebu psát honem další knihy, zakládat další časopisy, někam cestovat.

Nebylo už na čase se zklidnit?

Asi už bylo na čase, pravda.

Kdo první četl Úsměvy smutných mužů?

Moje starší dcera.

A co říkala?

Byla mile překvapená, tvrdila, že je to moje první humoristická kniha, i když je tak drsná. Moje žena to četla, ale nemusela. Odžila si to v přímém přenosu.

A jak reaguje vaše okolí? Být vyláčený alkoholik, to je trochu stigma, ne?

Lidi na mě myslí, ptají se, jestli nepiju, a jsou rádi, že to zatím dávám. Tuhle ke mně přišla na autorském čtení jedna čtenářka, která mi spiklenecky říkala: „Všechno v pořádku? Moc držím palce!“ Vlastně se mnou nikdo nemluví nijak pohrdlivě. Všichni mi dávají najevo podporu.

Je to nemoc? Nebo si za to prostě člověk může sám?

Kombinace obojího. Někdo pije celý život, ale alkoholikem se nestane.

A někdo nepije, tak se jím taky nestane.

Jasně. Ale ne každý, kdo pije, musí nutně spadnout do závislosti, jsou lidi, kteří k tomu prostě mají větší předpoklady. Ano, sice jsem do toho spadnul vlastní vinou, ale hlavní je, že se mi z toho podařilo dostat.

Knihou jste si to dobře pojistil.

Jasně, byl bych trapnej, kdybych někam přišel a objednal si pití, protože se dá předpokládat, že v každé hospodě může být někdo, kdo moji knihu četl. Ta knížka je samurajský slib. Když ho kdysi samuraj porušil, spáchal harakiri.

klara.kubickova@mfdnes.cz

Alkohol & hvězdy

ČESKÉ

Oldřich Kaiser, herec

Když se dostal do nálady, urážel diváky, svlékal se na veřejnosti. „Už se pít ani nedotknu,“ ubezpečoval nedávno po jednom z léčení.

Iveta Bartošová, zpěvačka

Ke smutnému příběhu přispěl i alkohol, ke kterému se údajně upínala ve chvílích, kdy jí nepomáhala antidepressiva. Pítí v kombinaci s léky jí ničilo až do letošního sebevraždy.

Jaromír Nohavica, hudebník

Byl schopný vypít na posezení lahev rumu, při koncertech zapomínal texty. Léčil se zkraje 90. let. „Jsem alkoholik, který nepije,“ žertoval potom. „Svůj sud už jsem vypil.“

Vladimír Dlouhý, herec

Pil, byl závislý i na nikotinu, trápily ho problémy se žaludkem. O pivu tvrdil, že mu zůstalo jako dědictví z dob vředů, kdy bylo tím jediným, co mohl pít. Jsou to čtyři roky, co zemřel.

SVĚTOVÉ

Mel Gibson, herec

Dlouhodobou závislost na alkoholu přiznal poté, co ho policie chytila při řízení pod vlivem. Známé jsou i jeho antisemitské výroky, kterých se dopustil právě s pár promile v krvi.

Gérard Depardieu, herec

V životopise připustil, že kvůli nekonečné řadě večírků musel podstoupit transplantaci jater. Obliba alkoholu mu rozvrátila rodinu a stála za nehodou, při které roku 1998 málem zemřel.

Anthony Hopkins, herec

Zažil noční můru alkoholiků: Ráno se probudil v jiném státu, aniž si pamatoval, jak se tam dostal. Po pár skleničkách býval nepříjemným společníkem.

Robin Williams, herec

Dvě desetiletí sloužil jako příklad, že i alkoholik může s pitím přestat. A pak do toho znovu spadl, závislost ho opět přivedla do léčebny. Je to něco přes měsíc, co spáchal sebevraždu.